

У результаті проведеного дослідження ми дійшли висновку, що поняття про в'язницю в свідомості німців представлено наступним поняттєвим сегментом: в'язниця – це, по-перше, юридична установа, яка на підставі судових рішень займається питаннями відбування покарання ув'язненими шляхом позбавлення волі, що супроводжується певною ізоляцією та максимальним обмеженням їхніх прав та свобод, а по-друге, – це приміщення, де в'язні відбувають покарання у вигляді позбавлення волі. Факультативними ознаками в'язниці як пенітенціарної установи (як демонструє ближня периферія структури лексеми *Gefängnis*) є: будівля, закрите приміщення, виправна установа, яка завжди під охороною, ґрати. Дальня периферія відображає різні реалії та конкретні факти, для позначення яких може використовуватися номінант *Gefängnis* як домінанта концепту GEFÄNGNIS: темниця, ізолятор, карцер, тюремна камера, підземне приміщення, взяття під варту, ув'язнення, позбавлення волі, арешт, каторжна тюрма, клітка.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у дослідженні образного і ціннісного сегментів концепту GEFÄNGNIS в сучасній німецькій мові.

Список літератури

1. Баженова Е. А. Номинативное поле концепта школа / Е. А. Баженова, В. И. Шенкман // Вестник Пермского университета. Сер. : Российская и зарубежная филология. – 2013. – Вып. 4 (24). – С. 91–97.
2. Левицкий В. В. Семасиология : монография для молодых исследователей / В. В. Левицкий. – Изд. 2, исправл. и дополн. – Винница : Нова Книга, 2012. – 680 с.
3. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М. : АСТ: Восток – Запад, 2007. – 314 с.
4. Babylon [Elektronische Ressource]. – Mode des Zugangs : <http://thesaurus.babylon.com/gefängnis>
5. Canoo.net [Elektronische Ressource]. – Mode des Zugangs : <http://www.canoo.net/Knast?lookup=caseSensitive>
6. Duden [Elektronische Ressource]. – Mode des Zugangs : <http://www.duden.de/rechtschreibung/Gefangnis>
7. DWDS-Wörterbuch [Elektronische Ressource]. – Mode des Zugangs : <http://www.dwds.de/?qu=Gefangnis>
8. Fremdwort.de, das Wissensportal im deutschsprachigen Raum [Elektronische Ressource]. – Mode des Zugangs : <http://www.fremdwort.de/suchen/bedeutung/gefängnis>
9. Lexexakt.de, Rechtslexikon [Elektronische Ressource]. – Mode des Zugangs : <http://www.lexexakt.de/glossar/gefängnis.html>
10. OpenThesaurus [Elektronische Ressource]. – Mode des Zugangs : <http://www.openthesaurus.de/synonyme/Gefängnis>
11. TheFreeDictionary [Elektronische Ressource]. – Mode des Zugangs : <http://de.thefreedictionary.com/Gefängnis>
12. Wikiwörterbuch [Elektronische Ressource]. – Mode des Zugangs : <http://de.wiktionary.org/wiki/Gefängnis>
13. Wissen.de, das Wissensportal im deutschsprachigen Raum [Elektronische Ressource]. – Mode des Zugangs : <http://www.wissen.de/search?keyword=Gef%C3%A4ngnis>

**І. Трут'як
(Чернівці)**

КІЛЬКІСНИЙ АСПЕКТ ВЖИВАННЯ ЗАПЕРЕЧНИХ ЕЛЕМЕНТАРНИХ РЕЧЕНЬ ІЗ ПРИСУДКАМИ У І-Й ТА ІІ-Й ОСОБИ У БІБЛІЇ КОРОЛЯ ЯКОВА І (1611 р.)

У роботі здійснено опис засобів вираження I та II особи у тексті King James Bible (1611р.), визначено загальну кількість висловлювань з присудками у I та II особи, зокрема, заперечних, порівняно отримані відсоткові показники вживання дієслів I та II особи у заперечних висловлюваннях в Новому та Старому Заповіті.

Ключові слова: заперечне висловлювання, кількісний аналіз, I та II особа дієслова, особовий займенник, наказовий спосіб, адресат дії.

В роботі представлено описання граматических и лексических средств выражения I и II лица в King James Bible (1611г.), установлено общее количество высказываний со сказуемым в I и II лице, из них – количество отрицательных в Новом и Ветхом Завете, сопоставлены полученные процентные показатели.

Ключевые слова: отрицательное элементарное предложение, количественный анализ, I и II лицо глагола, личное местоимение, адресат, повелительное наклонение.

In the article lexical and grammatical means of expressing the 1st and 2nd person in the text under study have been described with comments on functioning of the personal pronouns I, we, thou, ye, you; the occurrences of using elementary sentences with predicates in 1st and 2nd person in King James Bible have been calculated, the portion of elementary negative sentences within the total has been defined and the corresponding quantitative data of the Old and New Testament compared; some frequently used 1st and 2nd person sentence structures have been analyzed.

The conclusion is drawn that in cases of 1st person singular the portion of the negative sentences within the total is 7% in the Old Testament and 12% in the New Testament, so in the latter it is nearly twice higher. The portion of negative sentences in cases of 1st person plural in both Old and New Testament is 12%.

In cases of 2nd person in the Old Testament the forms of singular prevail while in the New Testament in the correspondent imperative addressing sentences plural forms are more common. The portion of negative sentences within the total in the New Testament is higher than in the Old Testament.

Key words: negative elementary sentence, quantitative analysis, the 1st and 2nd person of the verb, imperative sentence, communicative effect.

Речення як мінімальна одиниця мовленнєвої комунікації вивчається в трьох аспектах: структурному, семантичному та прагматичному. «Речення є продуктом творчої діяльності автора висловлювання.» [1, с. 307]. Отже, як вибір лексичних одиниць, так і їх синтаксична організація зумовлені певними прагматичними установками автора висловлювання. Значний прагматичний потенціал мають наказові речення, в яких присудок виражено дієсловом у другій особі, та перформативи – «висловлювання, еквівалентні дії, вчинку», яким притаманне вживання перформативного дієслова в I особі однини, що вводить у висловлювання пропозицію (повідомлення).

Особливе місце серед згаданих речень посідають похідні від них заперечні речення, що виражають заборону, пораду та ін., і які широко використовуються в літературі дидактичного характеру. Інтерес до вивчення висловлювань, які мають спонукальний вплив на адресата, зумовлюють **актуальність** нашого дослідження.

Вибір тексту King James Bible (1611 р.) як **матеріалу** дослідження вмотивовано а) особливістю мовної системи початку XVII століття: співіснуванням граматичних форм середньовічної та сучасної англійської мови та збереженням архаїчних лексичних одиниць, б) наявністю словника-конкорданса, глумачного словника Біблії, сучасних електронних лічильних програм, в) наявністю відповідних давньоанглійських та сучасних версій для перспективи діяхронічних розвідок.

Метою роботи є зіставлення відсоткових показників вживання дієслів I та II особи у заперечних висловлюваннях в Новому та Старому Заповіті.

В ході дослідження виконано **завдання**: здійснено опис засобів вираження I та II особи у King James Bible; визначено кількість випадків висловлювань з присудками у I та II особі за використання програми “King James Bible – Simple Searches” та контекстуального аналізу; із окресленої множини висловлювань трансформаційним методом визначено заперечні висловлювання й підраховано їх кількість.

У статті ми послуговуємося як традиційним терміном «висловлювання» так і терміном З. Херріса “elementary sentence” – «елементарне речення», в складі якого – “одна предикативна основа (підмет і присудок) та ті члени речення, наявність яких зберігає його інтонаційний контур” [2, с. 115]. «Елементарне речення, в якому предикативний зв'язок між підметом і присудком заперечується, є заперечним» [2, с. 324].

До групи узгоджувальних категорій, які виражають відношення суб'єкта й предиката в реченні, належить категорія особи. «У системі дієслів англійської мови словозмінна граматична категорія особи позначає відношення суб'єкта дії (процесу, якості) до особи мовця» [1, с. 271]. Категорія особи притаманна також лексико-граматичному підкласу особових займенників, але у них особу представлено самим набором лексем, а не граматичними формами.

У тексті Біблії короля Якова I 1611р. I особа однини та множини відповідно виражається займенниками “I” та “We” в підметі, в присудку ж дієслова вже не мають особових закінчень, як і в сучасній англійській мові.

Кількісні показники вживання дієслів у формі 1-ї та 2-ї особи в заперечних реченнях в тексті Біблії короля Якова I

Підмет		Слововживань дієслів у присудку в Старому Заповіті			Слововживань дієслів у присудку в Новому Заповіті				
Особа, число	займенник	всього в елементарн. реченнях	з них у заперечних	%		всього в елементарн. Реченнях	з них у заперечних	%	
1 одн.	I	6669	461	7	8	2185	259	12	12
1 мн.	We	975	121	12		869	103	12	
2 одн.	Thou	4618	654	14	14	857	107	12	15
2 мн.	Ye	2425	355	15		1559	264	17	
	You	29	11			20	8		

За результатами кількісного аналізу (див. Таб.1) у Старому Заповіті в заперечних елементарних реченнях спостерігаємо 461 дієслівне слововживання, що становить майже 7% від усіх 6669 випадків I особи однини, у Новому Заповіті відсотковий показник дієслів у заперечних елементарних реченнях майже вдвічі вищий – 259 слововживань з 2185, що становить майже 12%. Для I особи множини відповідні відсоткові показники Старого та Нового Заповіту збігаються – 12%.

У системі засобів вираження II особи спостерігаємо наявність як залишкових елементів середньої англійської мови, тобто функціонування двох займенникових форм однини “thou” та множини “ye”, збереження особового закінчення однини дієслів –st, так і «засвоєння» елементів та тенденцій сучасної англійської мови, наприклад, уніфікація форми “you”.

“You” в досліджуваному тесті вживається у Старому Заповіті 1372 рази, в Новому – 1240, з них у заперечних елементарних реченнях відповідно 41 та 81 переважно в прямому та непрямому додатку (де в старіших виданнях замість “you” вжито “thee” – «тебе», «тобі»), в конструкціях “make you do smth”, “let you do smth”.

“You” як складова підмета зафіксовано лише 29 разів у Старому Заповіті та 20 – у Новому Заповіті, з яких у заперечних елементарних реченнях відповідно 11 та 8 слововживань у конструкціях типу “none/no one of you”, наприклад:

*“And these things, brethren, I have in a figure transferred to myself and to Apollos, for your sakes; that **yemight learn in us not to think** of men above that which is written, that **no one of you be puffed up for one against another.**” {1Cor.4 :6}, [3, с. 777].*

Проте, ми не розглядаємо ані такий конструкції, ані будь-які інші з “you” як об’єкт дослідження а) з причини їх низьких показників вживання, б) тому що не маємо підстав визначати їх як випадки вираження II особи, оскільки з присудками вони узгоджуються переважно як III особа однини, що очевидно з дієслівних форм у подібних реченнях:

*“But now I go my way to him that sent me; and **none of you asketh me Whither goest thou?**” {John 16:5}, [3, с. 744].*

Отже, за даними таблиці 1 у Старому Заповіті в заперечних реченнях налічується 654 дієслівних слововживання, що становить майже 14% від усіх 4618 випадків II особи однини, у Новому Заповіті відповідний відсотковий показник у заперечних реченнях нижче – 107 слововживань з 857, що становить 12%. При зіставленні даних вживання II особи множини як в Старому, так і Новому Заповіті спостерігаємо вищі показники, ніж притаманні висловлюванням у II особі однині.

*“**Rebel notye against the Lord, neither fearye the people of the land**” {Numbers, 14:9} [3, с. 101].*

Незначне переважання відповідних показників на 2% у тексті Нового Заповіту. Зауважимо, що найбільш поширеною прагматично навантаженою конструкцією у Новому Заповіті є складнопідрядне додаткове речення з перформативом у присудку головної частини та дієсловом у II особі множини підрядного елементарного речення, напр.:

*“Therefore I say on to you, **take not hought for your life, what yes halle at or what yes hall drink, nor yet for your body, what yeshall puton...**” {Mat.6 : 25} [3, с. 685].*

Сформулюємо висновок: у висловлюваннях з присудком у II особі в Старому Заповіті спостерігаємо переважання звертання до адресата в однині, в Новому домінують форми множини,

тобто звертання до більшої аудиторії; у Новому Заповіті частка дієслівних слововживань як у I так і II особі у заперечних висловлюваннях вища, ніж відповідна частка у Старому Заповіті.

Вважаємо доцільним подальше дослідження вживання модальних дієслів у складі присудку в заперечних висловлюваннях з підметом в I та II особі в текстах Нового та Старого Заповіту з метою кількісного аналізу, опису та порівняння типових для двох текстів моделей вираження заборони, прохання, докору та ін..

Список літератури

1. Лингвистический энциклопедический словарь [ред. Ярцева В.]. – Москва : Советская Энциклопедия, 1990. – 685 с.
2. Почепцов Г. Г. Избранные труды по лингвистике / Сост., общ. ред, вступ. статья И. С. Шевченко. – Винница : Нова Книга, 2013. – 560 с.
3. The King James Bible (1611). Broadman & Holman Publishers, Nashville, 1983. – 832 p.

К. Хмелюк
(Запоріжжя)

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ПОЛІТИЧНО КОРЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ

Статтю присвячено дослідженню способів перекладу політично коректної лексики. В статті пояснюється, в чому полягає сутність прагматичної адаптації речень із вказаними лексичними одиницями при їх перекладі, які лексико-семантичні трансформації застосовуються в цьому процесі.

Ключові слова: політично коректна лексика, способи перекладу, прагматична адаптація речень, лексико-семантичні трансформації.

Стаття посвячена изучению способов перевода политически корректной лексики. В статье объясняется, в чем заключается сущность прагматической адаптации предложений с указанными единицами, какие лексико-семантические трансформации используются в этом процессе.

Ключевые слова: политически корректная лексика, способы перевода, прагматическая адаптация предложений, лексико-семантические трансформации.

The article is devoted to the investigation of ways of politically correct lexical units' translation. The essence of pragmatic adaptation in the translation of the sentences with the above mentioned units is explained in this process are revealed as well.

Key words: politically correct lexical units, ways of translation, pragmatic adaptation of the sentences, lexical and semantic transformations.

Політична коректність є складним лінгвокультурним явищем, що полягає у знайденні нових способів мовного вираження замість тих, які зачіпають почуття та гідність індивіда, обмежують його права нетактовним ставленням до расової та етнічної приналежності, віку, стану здоров'я, соціального статусу, зовнішності тощо [5, с. 6]. Політична коректність отримала широкого розповсюдження в англійськомовних країнах, значно вплинула на розвиток сучасної англійської мови. Виявляючись в існуванні істотної кількості лексичних номінативних одиниць, політична коректність становить велику цікавість для сучасного перекладознавства, що й зумовлює *актуальність* запропонованої наукової розвідки, *мета* якої полягає у з'ясуванні способів перекладу політично коректного лексикону англійської мови засобами української.

Досягнення поставленої мети припускає вирішення наступних *завдань*: визначити основні лексико-семантичні групи політично коректної лексики англійської мови; виявити в чому полягає сутність прагматичної адаптації речень із політично коректними одиницями при перекладі; з'ясувати які лексико-семантичні трансформації застосовуються при перекладі речень із політично коректними одиницями; здійснити добір україномовних відповідників при перекладі політично коректного лексикону англійської мови засобами української.

Політично коректний лексикон англійської мови не є однорідним за своєю семантикою. До основних семантичних груп політично коректної лексики відносять одиниці на позначення: расових та етнічних груп (*Afro-Americans, Mexican American, Afro-Caribbean* і т.і.); статей осіб, професій (*spokesperson, salesperson, firefighter, flight attendant* тощо); фізичних вад та недоліків людей, розмірів та зросту людини (*special people, differently abled, people with developmental disabilities, person of size, horizontally challenged*); віку осіб (*senior, of golden age* і т.і.). Крім